

IARF seminar 'Religie en diversiteit: kracht of dilemma?', 4 oktober 2012, Utrecht
George Gelauff
Apostolisch Genootschap
Platform voor levensbeschouwing en religie Delft

Spreekpunten

In de intrigerende lezing van Prof de Wit vallen mij onder andere op:

- Democratie moet pluraliteit mogelijk maken
- Hedendaagse reactie op religie gaat vaak
 - of naar trivialisering en dan met rust laten
 - of naar religies zien als achterlijke intolerantie tradities die bestreden moeten worden
- Veel kwesties hebben zowel politieke als religieuze kenmerken

Dat roept de vraag op hoe religieuze en levensbeschouwelijke organisaties hun plaats kunnen vinden in dit spanningsveld. In het bijzonder wil ik dit graag uitwerken op het gebied van omgaan met de diversiteit aan opvattingen in onze samenleving om zo ook een brug te slaan naar het thema van deze bijeenkomst. Ik heb me daarbij laten inspireren door het boeiende boek van Tzvetan Todorov, *Angst voor de barbaren*, Atlas, 2009.

Waar moeten we opvattingen aan afmeten?

- Universele waarden en cultuurrelativisme hebben beide risico's:
 - Universele waarden afkondigen kan leiden tot opleggen van deze waarden aan anderen, soms zelfs met geweld.
 - Cultuurrelativisme betekent dat we alles moeten accepteren ook als wij ons er niet mee kunnen verenigen (bv mensenoffers).
- Todorov stelt als waardenschaal voor het begrip barbaars met als tegenhanger beschaafd:
 - Barbaars: gedrag van degene die niet erkent dat de anderen mens zijn zoals zijzelf, die het volledig mens zijn van de ander ontkent ,
 - Beschaafd: gedrag van degene die het mens zijn van de ander weet te erkennen: de ander heeft een verschillende levenswijze maar dezelfde menselijkheid als wij.
- Daarbij benadrukt hij dat daden en attitudes barbaars zijn of beschaafd, niet individuen en volkeren.

Hoe zetten we als samenleving dan stappen naar meer beschaving?

- Door 'wij' uit te breiden, dwz door onze betrokkenheid met anderen te vergroten van de kring dicht bij ons (familie, onze geloofsgenoten die we zo goed kennen) naar mensen die verder van ons af staan,
- door ons open te stellen voor anderen,
- door met ogen van anderen naar onszelf te kijken.

Mijns inziens kunnen religieuze en levensbeschouwelijke organisaties hier een belangrijke rol spelen. Zij kunnen zich hier actief voor inzetten en een oefenplaats vormen voor hun lidmaten om bruggen te slaan naar anderen. Dat heeft onze samenleving nodig vandaag de dag.

Diversiteit zit ook in de mens. Ieder individu deelt talrijke identiteiten:

- Culturele achtergronden zijn op zich al velerlei, we behoren tot een regio of stad (Utrechenaar), land en Europa, elk met andere culturele kenmerken.
- Als burger hebben we verschillende rollen: ouder, werknemer, buurvrouw, verkeersdeelnemer etc,
- En we hebben verschillende politieke, levensbeschouwelijke en morele waarden

Van deze meervoudige identiteiten kunnen we gebruik maken als we contact met anderen zoeken. Als de ene identiteit moeilijk aansluit bij de ander, kan een andere soms helpen om een brug te slaan. We hebben bv hele andere politieke overtuigingen, maar komen er achter dat we allebei ouder zijn van een kind en begaan met de toekomst.

Diversiteit is een kracht in onze samenleving en van oudsher een kenmerk van Europa.

- We kunnen juist met de diversiteit en pluralisme (veelheid) in de samenleving ons voordeel doen, diversiteit is een waarde:
 - Het maakt het mogelijk dat mensen zich specialiseren in wat ze goed kunnen en zo een welvarende samenleving opbouwen,
 - het stimuleert wedijver en, creativiteit,
 - het verstrekt een kritische geest. Die maakt het mogelijk de vooroordelen van je eigen cultuur te doorbreken: met ogen van anderen naar jezelf kijken. Op zo'n manier kan je je eigen denkbeelden en overtuigingen bevragen maar ook versterken,
 - en pluralisme voorkomt dat één stroming een overheersende positie krijgt.
- Diversiteit, pluralisme en openstellen voor anderen zijn Europese kenmerken. De eenheid van de Europese cultuur is gelegen in de wijze waarop ze omgaat met de verschillende regionale, religieuze, levensbeschouwelijke en culturele identiteiten waaruit ze bestaat.
 - Dit lijkt paradoxaal, maar is het niet. De identiteit is niet in de diversiteit zelf gelegen maar in de status die daar aan wordt toegekend. Wij zijn allen een, omdat we op eenzelfde manier de verscheidenheid bij elkaar waarderen en respecteren.

Deze visie is een van mijn drijfveren als lidmaat van het Apostolisch Genootschap

- Wij willen leven vanuit erkenning van de ander als deel van de Schepping
- Ons motto is 'In liefde werken aan een menswaardige samenleving'. Voor mij komt dat tot uiting in het levend houden en versterken van onze beschaving, het benutten van de kracht van de verscheidenheid en het bijdragen aan een cultuur die diversiteit respecteert en waardeert.

Dat slaat ook de brug naar het Platform voor levensbeschouwing en religie

- Want daarin past elke religie en levensbeschouwing die de waardenschaal van beschaving respecteert.
- En die mee wil doen met de dialoog met andere opvattingen vanuit onderling respect en oprechte interesse.

Versterken van de kracht van de diversiteit levert een heldere agenda op voor religieuze en levensbeschouwelijke organisaties:

- creëer openheid, haal de buitenwereld naar binnen,
- preek niet alleen voor eigen parochie, zoek de ander op en vertel elkaar verhalen van wat je bezielt,
- maak nieuwe combinaties ook met groeperingen die wat verder van je af staan,
- ga de dialoog aan en durf van mening te verschillen, ontken geen verschillen en wees er niet bang voor. Ga niet altijd op zoek naar de harmonie. Zorg voorafgaand daaraan voor een goede vertrouwensbasis,
- laat meervoudige identiteiten spreken, vanuit een van die identiteiten kunnen we soms contact maken met de ander als het via een andere niet gaat,
- zoek naar verbindingen, bv een gedeeld ideaal zoals het Handvest voor compassie of mensen betrekken bij de samenleving.

Workshop

In de workshop hebben we drie concrete aanbevelingen gedaan om dit verder vorm te geven.

1) Neem deel aan activiteiten waar je met diversiteit in aanraking komt.

Voorbeelden daarvan zijn:

- De dag van de dialoog
- Activiteiten in de vredesweek
- Bezoeken van open dagen van andere organisaties
- Suikerfeest
- Manifestaties zoals menselijk ketens door de stad

2) Richt je op de jeugd

- Begin zo vroeg mogelijk met kinderen in aanraking brengen met diversiteit en ze te leren daar mee om te gaan.
- Verplicht leerlingen in hun lessen deel te nemen aan activiteiten zoals onder 1) hierboven.
- Zoek aangrijpingspunten voor maatschappelijke stages.
- Voer de methodiek van de vreedzame school in, zie www.devreedzameschool.nl
- Kies voor een laagdrempelige aanpak:
 - werk met concrete en praktische methoden,
 - gebruik niet alleen gesprekken, maar een veelheid aan werkvormen. Schakel daarbij de jongeren zelf in. Bv maak met hen een aantal Youtube filmpjes over wat er goed gaat met diversiteit in de samenleving.

3) Vertel elkaar persoonlijke verhalen

- Haal de buitenwereld naar binnen door iemand uit te nodigen zijn of haar verhaal te vertellen. Bv hoe het leven is in Nederland met een heel andere culturele achtergrond.
- Help elkaar met je persoonlijke worsteling. Soms is het gemakkelijker kwesties uit je religieuze achtergrond waar je het moeilijk mee hebt, te delen met iemand die in een heel andere religie ook worstelt met bepaalde zaken. Dat is soms moeilijk met mensen vanuit je eigen achtergrond, als die al snel zeggen dat je zo niet kan of mag denken.